

BÓDI VIKTÓRIA OLGA

A JÖVŐ NEMZEDÉK ÓVODAPEDAGÓGUSAINAK ÉS TANÍTÓI- NAK ZENEI FELKÉSZÜLTSGE

THE NEXT GENERATION'S MUSICAL PREPAREDNESS OF KINDERGARTEN TEACHERS AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS (CLASS OF 1-4.)

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány célja a Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanítóképző Intézetében tanulmányokat folytató hallgatók zenei felkészültségének vizsgálata. A képzésbe történő bekerülés alkalmassági vizsgához kötött, ezt követően a hallgatók a pedagóguspályához szükséges kompetenciák elsajátítására kapnak lehetőséget. A kutatás 2024-ben online kérdőíves módszerrel valósult meg a másodéves levelező tagozatos óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók körében. A kérdőív elsősorban az ének-zenei felkészültségre irányuló kérdéseket tartalmazott annak feltárására, hogy a résztvevők rendelkeznek-e a pedagógusi hivatás gyakorlásához elvárható zenei készségekkel és kompetenciákkal. A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy a hallgatók esetleges zenei hiányosságai visszavezethetők-e a saját gyermekkori tapasztalataikra, zenei szocializációjuk esetleges hiányosságaira. A tanulmány a kérdőíves kutatás módszertanát és annak eredményeit ismerteti.

Kulcsszavak: óvodapedagógus, tanító, ének-zene, zenei készségek, Nyíregyházi Egyetem, Óvó- és Tanítóképző Intézet

ABSTRACT

The present study examines the level of musical preparedness among students enrolled at the Institute of Preschool and Primary Education of the University of Nyíregyháza. Admission to the program is preceded by aptitude assessments, ensuring that candidates possess the foundational abilities required for successful professional development. Following admission, students are expected to acquire the pedagogical and subject-specific competencies essential for effective educational practice. The empirical component of the research was conducted in 2024 via an online questionnaire distributed among second-year part-time students pursuing degrees in preschool and primary education. The instrument was designed to assess students' self-reported musical skills and competencies, with a particular focus on their preparedness to meet the expectations of music education within the pedagogical profession. Additionally, the study explores potential correlations between students' current musical deficiencies and gaps in their early childhood musical experiences and socialization processes. The paper presents the methodological framework of the research, along with a detailed analysis of the findings.

Keywords: kindergarten teacher, primary school teacher (class of 1-4.), vocal music, musical skills, University of Nyíregyháza, Institute of Education and Teacher Training

Bevezetés

A tanulmány célja a Nyíregyházi Egyetem óvodapedagógus és tanító szakos hallgatóinak zenei felkészültségével kapcsolatos jellemzők vizsgálata, különös tekintettel az énekléssel kapcsolatos attitűdökre és az ezek háttérében meghúzódó tényezőkre. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján megfigyelhető, hogy a hallgatók körében gyakori jelenség az énekléstől való tartózkodás, illetve az ezzel kapcsolatos szorongás. A vizsgálat célja annak feltárása, hogy ez a viszonyulás milyen mértékben vezethető vissza a korábbi zenei élményekre, illetve a gyermekkorban szerzett tapasztalatokra. A kutatás hipotézise szerint a hallgatók zenei magabiztosságának hiánya részben a kisgyermekkorban szerzett zenei nevelés hiányosságaira vezethető vissza. Ennek vizsgálatára kérdőíves adatgyűjtés történt, amely a jelenlegi hallgatók zenei előképzettségére, korábbi iskolai tapasztalataira, valamint az énekléshez fűződő viszonyára irányult. A kérdőív elemzése lehetőséget nyújt annak értékelésére, hogy a korábbi óvodapedagógusok és tanítók szerepe milyen mértékben befolyásolta a felnőttkori zenei önbizalom alakulását. Az intézménybe történő felvétel alkalmassági vizsgához kötött, amely három fő területet ölel fel: beszédalkalmasság, fizikai alkalmasság, valamint ének-zenei alkalmasság. A tapasztalatok alapján az utóbbi terület váltja ki a legtöbb bizonytalanságot a jelentkezők körében. Ez a tendencia a vizsgálat eredményeiben is megjelenik, továbbá a hallgatói visszajelzések is megerősítik. A fentiek indokolttá teszik a téma mélyebb, empirikus vizsgálatát, amely hozzájárulhat a hallgatók zenei felkészítésének hatékonyabbá tételéhez, valamint a zenei nevelés módszertani fejlesztéséhez.

Irodalmi áttekintés

Dr. Szarka Júlia, a Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Karának tanára, korábban az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának oktatója a következőt fogalmazza meg azzal kapcsolatban, mi várható el az óvodapedagógus hallgatóktól: *„Az elkötelezettségnek fontos alkotóeleme a hit, az azonosulás, az önállóság, a kitartás, az elfogadás, a kötődés és a felelősség”* (Szarka, 2016). Fel kell hívni a hallgatók figyelmét arra, hogy a zenei nevelés egyaránt hat a testre és a lélekre. Ehhez szükséges a fent említett elkötelezettség. Úgy kell felkészítenünk a jövő pedagógusait, hogy széles látókörrel rendelkezzenek, olyan repertoár legyen a fejükben, hogy minden adott szokáshoz, témakörhöz megfelelő mennyiségű, kisgyermekeknek való dalanyag legyen a birtokukban. Fontos, hogy ne csak énekelgessen a pedagógus, hanem tisztán, megfelelő magasságban, a gyerekek életkori sajátosságait figyelembe véve válassza ki a dalokat, tartsa fontosnak a mindennapi éneklést. Érkezéskor fogadja énekelve a gyerekeket, nyugtassa ölbeli mondókéval, játékos nyugtató dalocskával

(Szarka, 2016). A zenélés, az éneklés egyenlő a lelki egészséggel. A zene fel szabadítja az érzelmeinket, ezáltal megőrizhetjük a lelki egészségünket. Az agynak olyan területeit mozgatja meg a zene, az ének, amely által ellazulunk, felvidulhatunk, energizálódunk, a stresszes állapotunkon javíthatunk (Csépe, é. n.).

A manapság oly divatos egészséges életmód kialakításában az ének-zenének jelentős szerepe van, ami által az óvodás gyermek mozgásigényének kielégítése vagy az összerendezett harmonikus mozgás kialakítása igen fontos. E terület fejlesztésére szinte az egyetlen lehetőség a dalos játékok használata, ami a nagymozgások fejlesztésében és a fizikai állóképesség erősítésében is nagy szerepet játszik. Szintén itt kell említést tennünk az egyensúlyérzék fejlesztéséről, ami 6-7 éves korra ki kell, hogy alakuljon, hiszen ennek elmaradását később nagy nehézségek árán kismértékben lehet pótolni. Ha ez nem alakul ki, akkor a ritmussal, a ritmikus mozgással és az egyenletes lüktetéssel is gondja lesz a gyermeknek (Szarka, 2003). A zene a mindennapi táplálékhoz hasonlóan szükséges mindenkinek, olyan szellemi és lelki táplálék, amely senki életéből nem szabadna, hogy hiányozzon. Ugyanúgy szükségünk van rá, mint a levegőre, vízre, napfényre. Az emberi testbe sejtszinten jut be a zene, ezáltal a készségeit megőrzi, a képességeit fejleszti. A zenei hangok játéka, a hangrezgések, a ritmus, a dallam egész testünket átjárja, így hat a testre, lélekre egyaránt. A testünket mint hangszert használhatjuk, ami mindig „kéznel” van. A legcsodálatosabb az emberi hang, az éneklés, általa olyan érzelmeket fejezhetünk ki, amelyek a legkülönbébb lelkiállapotunkat tükrözik. Másképp is zenélhetünk a testünkkel, hiszen minden zene alapja a ritmus. A legegyszerűbekre gondolva a tapsolás, a csettintés, a mellkason dobolás, lábdobogás stb. mind a zene kifejezőeszközei (Deszpot, é. n.). Az éneklés nem öncélú tevékenység, sokkal inkább a szocializáció kialakításában és az érzelmi nevelés területén van hasznunkra. A társas kapcsolatokban ad érzelmi biztonságot, az óvodában otthonos, derűs, szeretetteli légkört teremt vele a pedagógus. Arra kell törekednie, hogy minél több élményszerű tapasztalatot szerezzen a kisgyerekek. Az óvodapedagógusnak tennie kell azért, hogy a közösségi érzés, a közösséghez való tartozás és az egymáshoz való viszonyulás egészségesen alakuljon ki a gyermekeknél. Leginkább a dalos körjátékok által alakul ki az alkalmazkodóképesség, a szabálytudat, ezáltal a gátlások is jobban oldódnak. Az óvodás gyermeknek nemcsak a saját korosztályával, a csoporttársaival kell kapcsolatot építenie, hanem az óvodapedagógussal is. Az óvodapedagógus a számára minta, modell kell, hogy legyen. Az ének-zenei foglalkozáson a pedagógus irányító szerepben van, szervez, vezet, értékeli. Dicséri a gyermekeket, amelyet ők igyekeznek kiérdemelni, így hozzászoknak a kötöttségekhez és a pedagógus irányító szerepéhez (Szarka, 2003).

Miért jó énekelni? Mert mindig velünk van a hangszerünk, a saját hangunk. Dúdolhatunk bármely tevékenység közben, útközben, sétálva, boldogságban, szomorúságban stb. Mielőtt beszélni tanul a kisgyermek, már ő is gőgicsél, ismerkedik a saját hangjával, így kommunikál a külvilággal, s az édesanyjának is a hangjával jelzi a hangulatát, lelkiállapotát. A zene hatással van az idegrendszerre, és fontos szerepet tölt be a kognitív funkciók fejlődésében. Akik zenét tanulnak, könnyebben sajátítanak el idegen nyelveket, könnyebben fejezik ki magukat, hiszen olyan agyterületet dolgoztatnak közben, amely a beszédközpontért is felelős. Az éneklés technikai részéhez tartozik a helyes légzés, amelynek elsajátítása nemcsak a fizikai állapotunkra van hatással, hanem az érzelmi életünkben feszültségoldó, stresszoldó szerepet tölt be. Éneklés közben megnyugszunk, feloldódunk, mégis vannak, akik félnek mások előtt énekelni. Gyakran olyanok is küzdenek ezzel a problémával, akiknek szép hangjuk van, de az izgalom, a mások előtti megmutatkozás félelemmel tölti el őket, félnek a kudarctól, attól, hogy esetleg nevetség tárgyává válnak. Fokozatos hozzászoktatással, például a hallgatóság létszámának növelésével túl lehet lendülni ezen a nehézségen, csupán kitartónak kell lenni. A zene vagy más művészettel való foglalkozás pedig erősen személyiségformáló, lelket nemeseítő tevékenység. Ha a közoktatásban előkelőbb helyet foglalna el az éneklés, a zenetanulás, több gyermeknél lehetne pozitív hatással az egyéb tanulmányaira. Érzékenyebb lenne másokkal szemben, motiváltabbá válna a feladatai iránt, a társas kapcsolatokban, az embertársaival való együttműködésben emocionális magatartást tanúsíthatna. „*A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható. Aki nem él vele: lelki vérszegénységben él és hal. Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be*” (Kodály, 1944). A fejlődő szervezet számára nagy szükség van a zene, az éneklés világító erejére, hiszen a legfontosabb testtanulási gyakorlat az éneklés. A légzés mellett a hangszalagjait kell a gyermeknek stimulálnia, ez a legjobb finommotorikus gyakorlat, amely a későbbiekben a differenciált gondolkodásmód használatakor lesz a segítségére. Az éneklés által boldogsághormon szabadul fel, ezáltal több az önbizalom, nagyobb az életkedv, szabadságérzést ad, és a kreatív énünket is megmutathatjuk, mindezeket a közös éneklés tovább erősíti. A mai teljesítményorientált világban azonban gyakran elbizonytalanodunk, ha meg kell mutatnunk a hangunkat, pedig minden kultúrában jelentős szerepet kap a zene. Ha körültekinünk, akár háborúban vagy vallásos vagy gyógyító céllal, az éneklés vigaszt nyújt, gyógyulást hoz, közösséget erősít. Éppen ezért, aki énekel, az nyugodtabb, nehezebb kikökönteni az egyensúlyából, megértőbb az őt körülvevőkkel kapcsolatban. Az éneklés olyan antidepresszáns „szer”, amelynek nincs mellékhatása. A gyerekek alapvetően úgy működnek, hogy szívesen, felszabadultan énekelnek, amíg el nem bátortalanítják őket. Akinek sikerül az éneklés általi önkifejezés, egész életében meghatározó

lesz számára. Országszerte százezrek járnak össze kórusokba énekelni, hiszen számukra ez örömforrás, a közösségi élményt rendszeresen átélik, gyakorolják. Elődeink a fonóba járáskor élték át az ilyen pillanatokot, amelyeket ma az énekkarok adnak az embereknek (Asztalos, 2014). *„Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és a zenét, hogy ne gyötrelmem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak, s egész életére beleoltsa a nemesebb zene szomját... Sokszor egyetlen élmény egész életére megnyitja a fiatal lelket a zenének. Ezt az élményt nem lehet a véletlenre bízni: ezt megszerezni az iskola kötelessége”* (Kodály, 1929).

A vizsgálat előzménye

Az utóbbi évtizedekben megfigyelhető tendencia szerint a kóruséneklés és általánosságban az ének-zene tantárgy népszerűsége csökkenést mutat. Bár Kodály Zoltán pedagógiai elvei több mint egy évszázada fogalmazódtak meg, azok ma is releváns iránymutatást jelenthetnek a zenei nevelés fejlesztéséhez. A jelen kutatás fókuszában a leendő óvodapedagógusok és tanítók zenei szocializációja áll, különös tekintettel a gyermekkoruk – az óvodás és kisiskolás életszakasz – zenei élményeire. A vizsgálat célja annak feltárása, hogy milyen tényezők akadályozhatták a zenei nevelés hatékonyságát, illetve milyen mulasztások történhettek a pedagógusok részéről. A jelenleg 20 és 50 év közötti korosztály visszaemlékezései alapján gyakran hiányoznak a strukturált zenei élmények, különösen az éneklés akár már az óvodai, akár az alsó tagozatos iskolai időszakból. A tanítók – bár kivételek természetesen léteznek – több esetben más tantárgyak felzárkóztatását helyezték előtérbe az énekórák rovására (pl. matematika, nyelvtan, olvasás), holott ezek fontossága nem kérdőjelezi meg az ének-zene óra jelentőségét. Egyes megfigyelések szerint az énekóra helyett gyakran a szabad levegőn történő időtöltésre került sor, amely mögött nemegyszer a pedagógusok zenei önbizalomhiánya, illetve szakmai felkészületlensége húzódhatott meg. Ennek hátterében vélhetően az áll, hogy saját gyermekkorukban sem részesültek megfelelő zenei szocializációban, így a zenei érzékenység, illetve a zenei készségek nem alakultak ki bennük. Ez a hiányosság generációról generációra öröklődik, hiszen aki nem sajátította el a zenei nevelés alapjait, az nagy valószínűséggel nem is tudja azokat továbbadni a rábízott gyermekeknek. A felsőoktatásba belépő hallgatók körében is tetten érhetők ezek a hiányosságok. Sok esetben problémát jelent a belső lüktetés érzékelése, a mondókák és gyermekdalok ritmikai kíséretének kivitelezése, amely jelentősen megnehezíti az énektanulmányokat. Ezek az alapkészségek pedig elvárhatók lennének egy felnőttől, különösen attól, aki a gyermeknevelés területén kíván elhelyezkedni. A zenei készségek hiánya a tanárképzésben napi szintű nehézséget okoz, és komoly kérdéseket vet fel a jövő pedagógusainak

felkészítését illetően. Jogosan merül fel a kérdés: hogyan bízhatók gyermekek olyan felnőttekre, akikben nem alakultak ki az alapvető zenei képességek? És milyen hatással lehet ez a gyermekek zenei fejlődésére? A zene jótékony hatásai – mind kognitív, mind érzelmi és szociális szempontból – jól dokumentáltak a szakirodalomban. Ennek fényében különösen problematikus, hogy a pedagógusképzésbe kerülő hallgatók zenei felkészültsége sok esetben nem felel meg azoknak az elvárásoknak, amelyeket például Szarka Júlia is megfogalmazott az irányító pedagógusszereppel kapcsolatban. Az ilyen szerep betöltéséhez nem elegendő csupán a formális képzés, hanem korai, otthoni és intézményi zenei szocializáció is szükséges lenne. A hallgatók közül csak kevesen rendelkeznek ezzel a háttérrel – leginkább azok, akiknél az otthoni éneklés már kisgyermekkorban jelen volt, illetve akik zenei általános iskolába vagy zeneiskolába jártak.

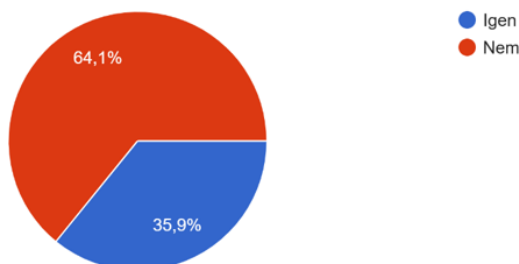
Vizsgálat

A kutatás 2024 októberében zajlott a Nyíregyházi Egyetem másodéves levelező tagozatos hallgatói körében. A vizsgálatba olyan hallgatók kerültek bevonásra, akik már legalább egy éve folytatják tanulmányaikat az intézményben, így rendelkeznek tapasztalattal, valamint összehasonlítási alapjuk van a saját előzetes zenei képzettségük és a jelenlegi zenei fejlődésük tekintetében. A levelező tagozatos hallgatók bevonásának elsődleges oka az volt, hogy a különböző életkorú résztvevők vizsgálatával lehetőség nyílt az életkori sajátosságokból fakadó különbségek feltérképezésére. A 13 kérdésből álló kérdőívet óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók egyaránt kitöltötték, mivel ennek a két képzésnek a bemeneti követelményei a Nyíregyházi Egyetemen megegyeznek. Az alkalmassági vizsga három területre (beszédalkalmasság, testnevelés, ének-zene) terjed ki, és azonos felkészülést igényel mindkét szakon. A mintatantervek összehasonlítása alapján elmondható, hogy az alapozó tantárgyak tartalmilag hasonlóak, kivéve az énekes repertoár különbségeit. Az óvodapedagógus szakos hallgatók két féléven keresztül tanulnak éneklési készségfejlesztést és zeneelméletet, míg a tanító szakos hallgatók egy félév során sajátítják el a zenei készségek alapjait. A kérdőíves adatfelvétel önkéntes és anonim módon történt. A kérdőívet összesen 92 hallgató töltötte ki, ez a vizsgált évfolyam teljes levelező tagozatos hallgatóinak mintegy 50%-át teszi ki. Életkori megoszlásuk a következőképpen alakult: 43 fő a 19–36 éves, 42 fő a 36–49 éves, 7 fő az 50 év feletti korcsoportba tartozott. A kitöltők közül 56-an óvodapedagógus, míg 36-an tanító szakos hallgatók voltak. A kérdőív elsősorban a hallgatók zenei felkészültségére, azon belül is az éneklési szokásaikra vonatkozó kérdéseket tartalmazott. A válaszadók kevesebb mint fele számolt be arról, hogy gyermekkorában részesült valamilyen zenei képzésben. Voltak

köztük olyanok, akik zenei általános iskolába jártak, zeneiskolai tanulmányokat folytattak, hangszeren tanultak, illetve kórusban énekeltek. A résztvevők 64,1%-a (59 fő) ugyanakkor nem vett részt semmilyen formális zenei képzésben. Ez a körülmény önmagában nem zárja ki az éneklési készségek kialakulását. Feltételezhető, hogy azok a hallgatók is fejlődhetnek ezen a téren, akik irányított zenei nevelésben nem részesültek, amennyiben gyermekkorukban olyan környezet vette őket körül, ahol az éneklés természetes módon volt jelen – például az édesanyjuk, illetve az óvodapedagógusuk vagy alsó tagozatos tanítójuk által.

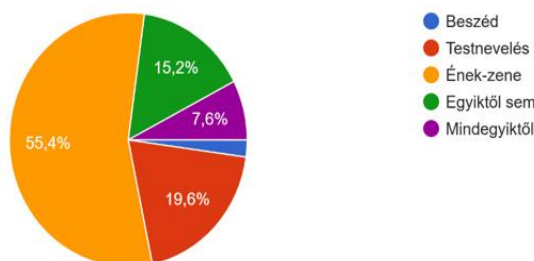
Eredmények

A kutatás célja annak feltárása volt, hogy a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók milyen attitűdökkel viszonyulnak az ének-zenei neveléshez, illetve milyen élmények és előzetes tapasztalatok formálták a zenei önképüket. A vizsgálat során egy strukturált kérdőívet alkalmaztam, amely zárt és nyitott kérdéseket is tartalmazott. Az alábbiakban kérdésenként részletezem az eredményeket.

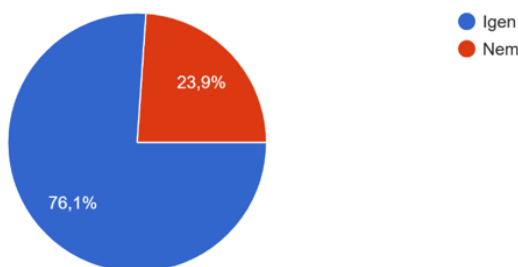
1. ábra: Az egyetemi tanulmányai előtt volt-e valamilyen zenei előképzettsége? (zenei általános, zeneiskolai tanulmányok, énekkari tagság stb.)

A válaszadók közül többen nyilatkoztak úgy, hogy nem rendelkeztek semmilyen zenei előképzettséggel az egyetemi tanulmányaik megkezdése előtt. A kisebbségi csoport viszont jelezte, hogy korábban részesült valamilyen formális zenei képzésben, például zeneiskolai tanulmányok, zenei általános iskolai háttér vagy énekkari tagság révén. Ez az arányeltolódás arra utal, hogy az egyetemi hallgatók többsége nem zenei előképzettséggel érkezik a felsőoktatásba, ami fontos szempont lehet a képzések tervezése során. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy érdemes lehet differenciált oktatási stratégiákat alkalmazni, figyelembe véve a hallgatók eltérő zenei háttértapasztalatait.

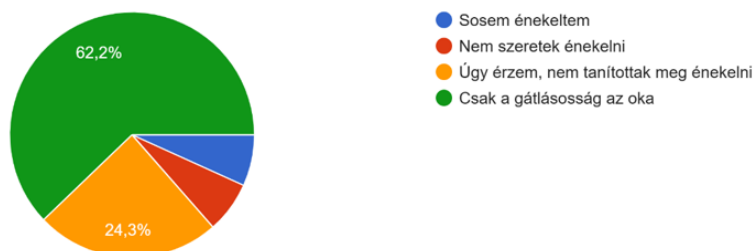
2. ábra: Az egyetemi alkalmassági vizsga mely területétől tartott a legjobban?

A kérdés arra irányult, hogy a hallgatók mely vizsgaterületet élték meg leginkább szorongáskeltőként az egyetemi alkalmassági vizsga során. A vizsga több komponensből áll, amelyek között a hallgatók az alábbiak szerint osztottak meg. A legtöbb hallgató (39 fő) számára az ének-zene vizsgarész jelentette a legnagyobb kihívást. Ez különösen figyelemre méltó, hiszen az ének-zenei nevelés a kisgyermekkorban alapvető szerepet játszik a kognitív, emocionális és szociális fejlődés támogatásában. Az ének-zenei alkalmasság hiányának érzete akadályozhatja a leendő pedagógusokat abban, hogy magabiztosan integrálják ezt a területet a mindennapi nevelőmunkájukba. A vizsgát továbbá rámutat arra, hogy a testnevelés (18 fő) is jelentős stresszforrás lehet, míg a beszéd mint vizsgaterület elenyésző mértékben váltott ki félelmet.

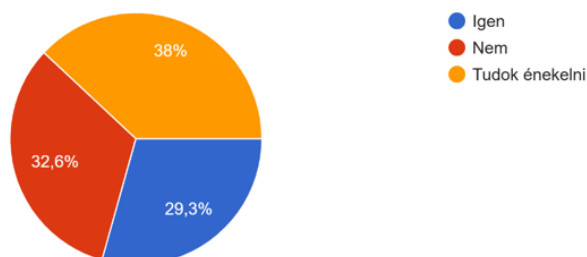
3. ábra: Voltak-e félelmei az ének-zenei alkalmassági vizsga miatt?

A válaszadók több mint háromnegyede jelezte, hogy félelmet érzett az ének-zenei alkalmassági vizsga előtt. Ez az adat megerősíti az előző kérdésnél tapasztalt tendenciát, miszerint az ének-zene területe különösen szorongáskeltő. A hallgatók zenei önbizalmának hiánya, az énekhangjuk megítélésével kapcsolatos aggodalmaik, valamint a mások előtti szerepléstől való félelem mind hozzájárulhatnak ehhez az attitűdhez.

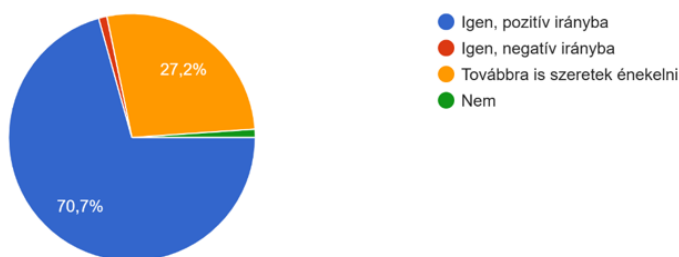
4. ábra: Ha igen, Ön szerint mi volt az oka?

A kérdésre 74 hallgató adott részletes választ, amely alapján a gátlásosság messze a leggyakoribb okként jelent meg. A válaszadók több mint fele ezzel indokolta a szorongását, ami rámutat az önbizalomhiány és az énkép problémáinak jelentőségére a hallgatók zenei identitásának formálódásában. További 18 fő strukturális okot nevezett meg, nevezetesen azt, hogy nem részesültek megfelelő zenei nevelésben. Ez utóbbi tényező a pedagógusképzés előtti intézményi szocializáció felelősségét veti fel, különös tekintettel az általános iskolai és óvodai zenei nevelés minőségére.

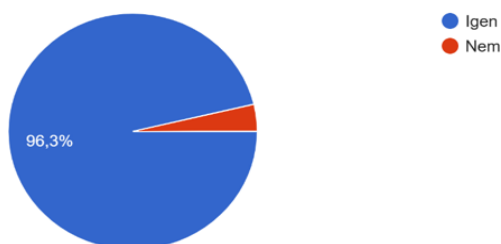
5. ábra: Ön szerint van-e felelőssége abban az Ön régi óvó/tanító nénijének, hogy nem tud énekelni?

Ez a kérdés a pedagógiai hatások hosszú távú érvényesülését vizsgálta, különösen a tanító és óvópedagógus szerepével kapcsolatban. A kérdés különösen jelentős pedagógiai szempontból, mivel rávilágít a hallgatók reflektív gondolkodására és arra, hogy képesek-e azonosítani a nevelés és a személyiségfejlődés közötti összefüggéseket. A válaszadók harmada ismeri el a korai nevelőinek szerepét a zenei képzetlenségében. Ez megerősíti azt a hipotézist, hogy a zenei kompetenciák fejlesztéséért nemcsak a személyes motiváció, hanem a pedagógiai környezet is jelentős mértékben felelős.

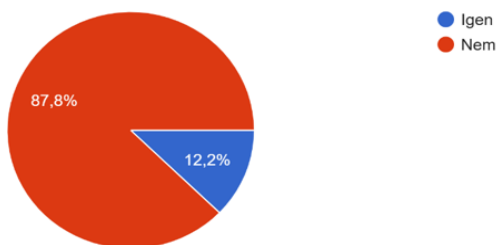
6. ábra: Hogy érzi, az egyetemi tanulmányai alatt változott-e az énekléshez való viszonya?

A hallgatók zenei attitűdjeinek alakulását vizsgáló kérdéssel kapcsolatban rendkívül pozitív kép rajzolódik ki: összesen 90 fő számolt be pozitív vagy eleve kedvező viszonyról az énekléshez. Ez a pedagógusképzés zenei kurzusainak fejlesztő hatását jelzi, ugyanakkor a két negatív irányú visszajelzés azt mutatja, hogy az oktatási módszerek esetenként nem minden hallgatónál váltanak ki motiváló hatást.

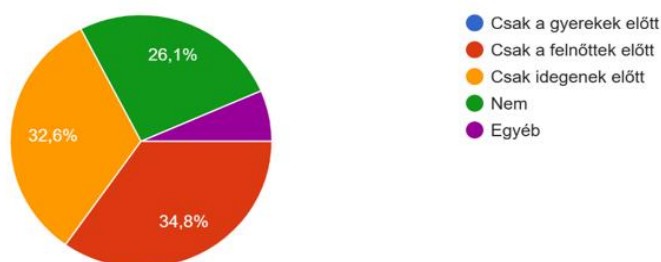
7. ábra: Ha pozitív irányba változott, köszönhető-e ez az oktató hozzáállásának?

Az eredmények szerint az oktató személyisége és módszertana jelentős hatással van a hallgatók attitűdváltozására. Ez megerősíti a képzőintézmények felelősségét az élményalapú, bátorító pedagógia alkalmazásában, különösen a művészeti nevelés terén.

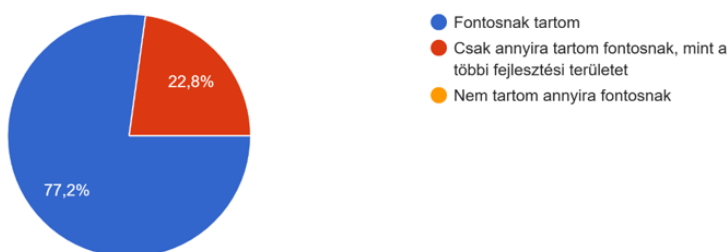
8. ábra: Ha negatív irányba változott, „köszönhető-e” az oktatónak?

A kérdésre 49 fő válaszolt, bár az ilyen jellegű negatív visszacsatolás kisebb arányban fordul elő, mégis fontos figyelmeztetésként szolgál arra, hogy a tanári attitűd – a különösen érzékeny területeken, mint a zenei nevelés – akár elidegenítő hatással is bírhat. A zenei készségekhez kapcsolódó önértékelés különösen sérülékeny lehet, ha a hallgatók bírálatot vagy meg nem értést tapasztalnak.

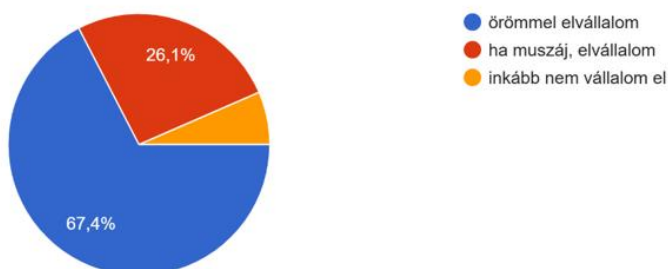
9. ábra: Nehézséget jelent-e Önnek mások előtt énekelni?

A válaszok alapján jól kirajzolódnak azok a társas helyzetek, amelyek az éneklés során szorongást válthatnak ki. A legtöbben akkor élik meg nehéznek az éneklést, ha felnőttek előtt kell megszólalniuk. Ezt a csoportot szorosan követik azok, akik elsősorban idegenek jelenlétében tapasztalnak nehézséget. Ez azt mutatja, hogy az ismeretlen vagy formálisabb társas közeg nagyobb nyomást helyez az egyénre, és ez fokozza a szorongást az énekléssel kapcsolatban. Jelentős azoknak a válaszadóknak a száma is, akik arról számoltak be, hogy számukra nem okoz gondot mások előtt énekelni. Ez a csoport arra utal, hogy egyesek számára az éneklés természetes és komfortos tevékenység még közönség előtt is, ami pozitív önbizalomról és előadói készségről tanúskodhat. Viszonylag kevesen jelezték, hogy csak gyermekek előtt okoz nehézséget az éneklés, illetve kisebb arányban kerültek említésre az „egyéb” típusú válaszok, amelyek valószínűleg személyes vagy sajátos helyzetekhez kapcsolódó tényezőket tükröznek.

10. ábra: Fontosnak tartja-e, hogy pedagógusként foglalkozzon a gyermekek zenei nevelésével?

A válaszok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a válaszadó hallgatók döntő többsége – több mint háromnegyede – kiemelkedően fontosnak tartja a zenei nevelést a gyermekek fejlődésében. Ez az eredmény alátámasztja azt a neveléstudományi megközelítést, amely szerint a zenei nevelés nemcsak a zenei készségek fejlesztésére szolgál, hanem komplex módon hat a gyermekek kognitív, szociális és érzelmi fejlődésére is. Az a tény, hogy a válaszadók közel egynegyede ugyan nem helyezi előtérbe a zenei nevelést, de más fejlesztési területekkel egyenrangúnak tartja, szintén pozitív képet fest arról, hogy a zene szerepe nem kerül háttérbe a pedagógiai gyakorlatban. Az, hogy egyetlen válaszadó sem tartja kevésbé fontosnak a zenei nevelést, szintén figyelemre méltó, és megerősíti a zenei nevelés stabil pozícióját a kérdőívet kitöltő hallgatók szemléletében.

11. ábra: Ha a munkahelyén felajánlják az ének-zene foglalkozás/énekóra tartásának lehetőségét, akkor...

Az adatok alapján megállapítható, hogy a leendő munkavállalók döntő többsége nyitott az ének-zene foglalkozások megtartására. Az örömmel vállalók magas aránya pozitív visszajelzés a kutatás szempontjából.

Összegzés

A Nyíregyházi Egyetemen lefolytatott kutatás célja annak feltárása volt, hogy a pedagógusképzés hallgatói milyen zenei előképzettséggel érkeznek a felsőfokú tanulmányaik megkezdésekor, hogyan viszonyulnak az ének-zenei alkalmassági vizsgálathoz, valamint miként változik az énekléssel kapcsolatos attitűdjük a képzés során. Az empirikus adatok alapján megállapítható, hogy a hallgatók többsége nem rendelkezik előzetes, strukturált zenei képzettséggel, ami arra utal, hogy sokan zenei alapismeretek nélkül kezdik meg pedagógiai tanulmányaikat. Ez a tény jelentős mértékben befolyásolja a zenei kompetenciákkal kapcsolatos önértékelésüket, valamint az ének-zenei tanulmányokhoz való viszonyulásukat. A vizsgálat kiemelt fókusza volt az ének-zenei alkalmassági vizsga szubjektív megítélése, amelyről a hallgatók jelentős része szorongással számolt be. A válaszok alapján a szorongás főbb forrásai az énekléssel

kapcsolatos önbizalomhiány, a gátlásosság, valamint a nyilvános szerepléstől való félelem volt. E pszichés tényezők háttérében gyakran a korábbi zenei nevelés hiányosságai, illetve a gyermekkorban szerzett negatív zenei élmények húzódnak meg. Több hallgatói visszajelzés hangsúlyozta a korai nevelési környezetet, különösen az óvodapedagógusok és tanítók zenei attitűdjének meghatározó szerepét a zenei kompetenciák alakulásában, ami alátámasztja a pedagógiai hatások hosszú távú jelentőségét. A kutatás pozitív fejleményként tárta fel, hogy a hallgatók többsége a képzés során kedvező irányú attitűdváltozást élt meg az énekléssel kapcsolatban. E változást döntően az oktatók támogató és bátorító pedagógiai hozzáállása idézte elő. Ugyanakkor elszórtan előfordultak olyan tapasztalatok is, amelyek szerint a tanári attitűd negatív irányban befolyásolta a hallgatók önbizalmát, tovább mélyítve a meglévő bizonytalanságokat. A válaszadók túlnyomó többsége a zenei nevelést alapvető fontosságúnak tartja a gyermekek fejlődése szempontjából, és nyitottságot mutatott a jövőbeni ének-zenei foglalkozások vezetésére. Ez a hozzáállás azt jelzi, hogy a hallgatók attitűdszinten elfogadják a zenei nevelés pedagógiai relevanciáját, még abban az esetben is, ha saját zenei kompetenciáikat korlátozottnak vagy hiányosnak érzik. Összegzésképpen megállapítható, hogy a hallgatók zenei háttere heterogén, és a zenei önbizalom fejlődésében meghatározó szerepet játszanak a korai nevelési tapasztalatok, valamint az egyetemi oktatás során tapasztalt pedagógiai attitűdök. A kutatás eredményei alátámasztják a támogató, élményalapú zenei oktatás jelentőségét a pedagógusképzés kontextusában.

A kutatás eddigi eredményei alapján több irányban is indokolt a további vizsgálódás. Érdemes lenne mélyebben feltárni, hogy a felnőttkori zenei készségfejlesztés mennyire hatékony, különösen hosszabb távú, longitudinális vizsgálatokkal, amelyek megmutatnák, hogy a képzési módszerek miként járulnak hozzá a hallgatók fejlődéséhez, illetve ezek a készségek hogyan jelennek meg később a pedagógiai gyakorlatban. Továbbá fontos lenne megérteni a tanulók attitűdjeit és motivációját is, mivel ezek – beleértve az önhatékonyság érzését – alapvetően befolyásolhatják a tanulás eredményességét. Ennek kvalitatív és kvantitatív vizsgálata hozzájárulhat a tantervek és az oktatási módszerek fejlesztéséhez. Emellett hasznos lenne értékelni a differenciált, például a kis csoportos vagy egyéni fejlesztési programok hatékonyságát is, hogy ezek alapján optimalizálhatóak legyenek a beavatkozási formák, és a sikeres gyakorlatokat szélesebb körben is be lehessen vezetni. A technológia szerepe szintén figyelmet érdemel, hiszen a digitális eszközök és az online tananyagok új lehetőségeket teremtenek a zenei készségek fejlesztésére, különösen az önálló tanulás és gyakorlás terén. Végül pszichopedagógiai szempontból is érdemes lenne megvizsgálni, hogy a zenei nevelés milyen hatással van a hallgatók

pedagógusi identitásának formálódására, és milyen mértékben segíti elő a szakmai elköteleződésüket.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Csépe V. (2016): *Zene, agy és egészség*. In: Falus, A. szerk.: *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó. Budapest. 26–42.
- Deszpot G. (2016): *Zene és kreativitás*. In: Falus A. szerk.: *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó. Budapest. 54–56.
- Gősi L.–Dr. Szarka J. (2016): Óvodapedagógusok és a zene. *Új Köznevelés* 4: 35.
- Kodály Z. (1929): *Visszatekintés I*. Zeneműkiadó. Budapest. 39.
- Kodály Z. (1944): *Visszatekintés I*. Zeneműkiadó. Budapest. 156.

TOVÁBBI FORRÁSOK

- Asztalos Andrea (2014): <http://www.parlando.hu/2014/2014-2/2014-2-04-Asztalos.htm>
- N. Szarka J. (2003): *Az óvónők szakmai elkötelezettsége. Az elkötelezettség modellezésének lehetőségei a szakirodalmak tükrében*. In: *A pedagógiai kutatások folyamatában*. ELTE BK Pedagógiai Intézet kiadványa Budapest

SZERZŐI ADATOK

Bódi Viktória Olga mesteroktató
Nyíregyházi Egyetem
Óvó- és Tanítóképző Intézet
bodi.viktoria@nye.hu